En husgrund växer fram

Arkeologisk undersökning 2025

Kronobäcks klosterruin (L1957:9047, L2026:3476), Mönsterås sn, Mönsterås kn, Kalmar län, Småland

Nicholas Nilsson & Cecilia Ring

Arkeologisk rapport 2026:22

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

KALMAR·LÄNS·MUSEUM

En husgrund växer fram

Arkeologisk undersökning 2025
Kronobäcks klosterruin (L1957:9047, L2026:3476), Mönsterås sn, Mönsterås kn, Kalmar län, Småland

Författare	Nicholas Nilsson & Cecilia Ring
Copyright	Kalmar läns museum 2026
Redaktion	Anna-Karin Karlsson, Stefan Siverud
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507–98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400–352X

Innehåll

Sammanfattning **7**
Inledning **8**
Topografi och fornlämningsmiljö **9**
Tidigare undersökningar 10
Syfte och frågeställningar **13**
Metod och genomförande **14**
Förmedling **15**
Resultat **16**
Område 1 16
Område 2 24
Område 3 26
Tolkning **28**
Åtgärdsförslag **30**
Utvärdering **31**
Referenser **32**
Tekniska och administrativa uppgifter **34**
Bilagor **35**

Karta över Kalmar län med platsen markerad.

Sammanfattning

Vid flera tillfällen har Klosterruin Kronobäcks vänner bekostat och utfört arkeologiska amatörundersökningar vid Kronobäcks klosterruin. Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum har varit projektledare för projektet. Under 2025 genomfördes undersökningen under tre dagar i september 2025. Vid undersökningen 2023 påträffades en nisch invändigt i källaren som undersöktes då. Det gick inte vid det tillfället att avgöra om nischen var genomgående genom muren så en av frågeställningarna med den aktuella undersökningen var att undersöka om nischen hade en öppning på murens utsida.

Ytterligare en yta planerades att undersökas. Det var en yta strax norr om koret, väster om vägen. Syftet var att klarlägga utbredningen av begravningar som påvisats öster om kyrkan och väster om vägen. En dokumentation som utfördes 2019, av gravar som grävts sönder i samband med Va-ledningar, kunde tydligt visa att en begränsning förelåg i både norr och söder.

Vid den nu aktuella undersökningen kunde det konstateras att nischen i källarens vägg var genomgående. Den var bredare på insidan och avsmalnande mot yttersidan och var placerad precis i hörnet av källarens vägg. Dock är användningsområdet av den fortfarande ett mysterium.

Schaktet som placerats för att kunna begränsa begravningsområdet i öster visade sig enbart innehålla omrörda massor och yta 2 kom att förflyttas efter överenskommelse med länsstyrelsen i Kalmar län. Yta 3 kom i stället att placeras för att kunna följa källarens södra vägg . Tidigare försök att hitta väggen har misslyckat av olika anledningar. Nu kom istället hela södra väggens längd i östvästlig riktning att kunna framresas och dokumenterats vilket var ett stort framsteg för att kunna bestämma källarens utbredning.

Inledning

Föreningen Klosterruin Kronobäcks vänner har under flera år genomfört och deltagit i arkeologiska undersökningar inom området för klosterruinen. De är intresserade av att skaffa sig ny kunskap om ruinen och dess omgivningar för att bland annat kunna utveckla området som besöksmål. Därför initierade och finansierade föreningen en amatörarkeologisk undersökning under tre dagar i september 2025 under ledning av Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum. Inledningsvis skulle två områden undersökas. Tre områden kom att undersökas (figur 1). Under de tre dagarna deltog 19 personer från Klosterruin Kronobäcks vänner. Vissa var med och grävde och andra hade uppgiften att informera och berätta för besökare om platsen och undersökningen. Projektledare från Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum var Nicholas Nilsson.

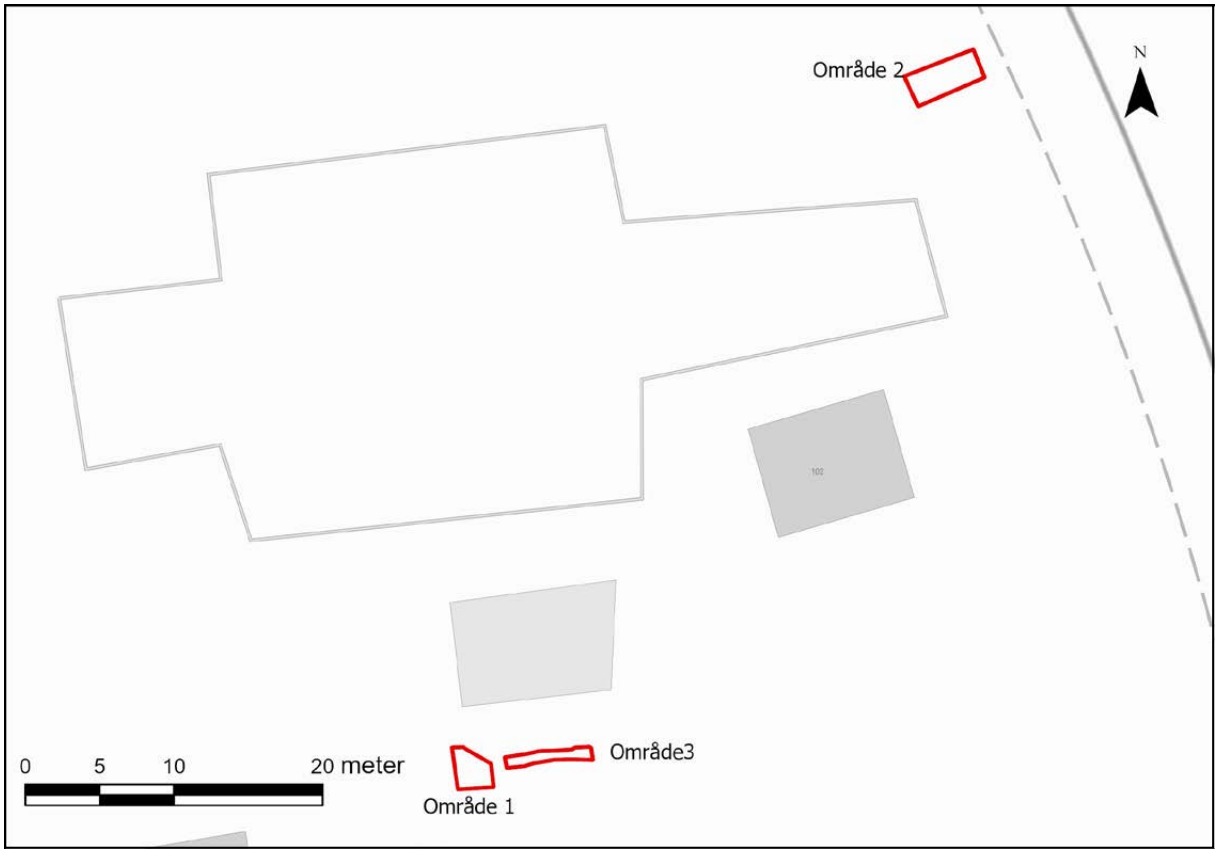

Figur 1. Kronobäck med de områden som undersöktes.

Topografi och fornlämningsmiljö

Kronobäcks klosterruin ligger i Mönsterås kommun i Stranda härad. Kommunen har en lång kustremsa med slättbygd i öster som övergår i blandskog med småjordbruk och skogsbygd i väster. Flera flacka åsar som tillkom i samband med inlandsisens tillbakadragande för ca 14 000 år sedan finns i området. I kommunen finns två större vattendrag, Emån och Alsterån. Själva Mönsterås köping ligger ett par kilometer NNO om klosterruinen. Klosterkyrkoruinen ligger kustnära med bara cirka 600 meter till vattnet. Ruinens närområde består av öppen åkermark som i väster, norr och söder övergår i gles blandskog.

Miljön runt om Kronobäcks klosterruin domineras av fornlämningar från yngre järnålder och historisk tid. Den aktuella klosterruinen är registrerad som en fast fornlämning (L1957:9047) (figur 2).

Öster om ruinen finns ett gravfält (L1957:7979), bestående av närmare 50 gravar av olika typer så som runda stensättningar, högar, resta stenar

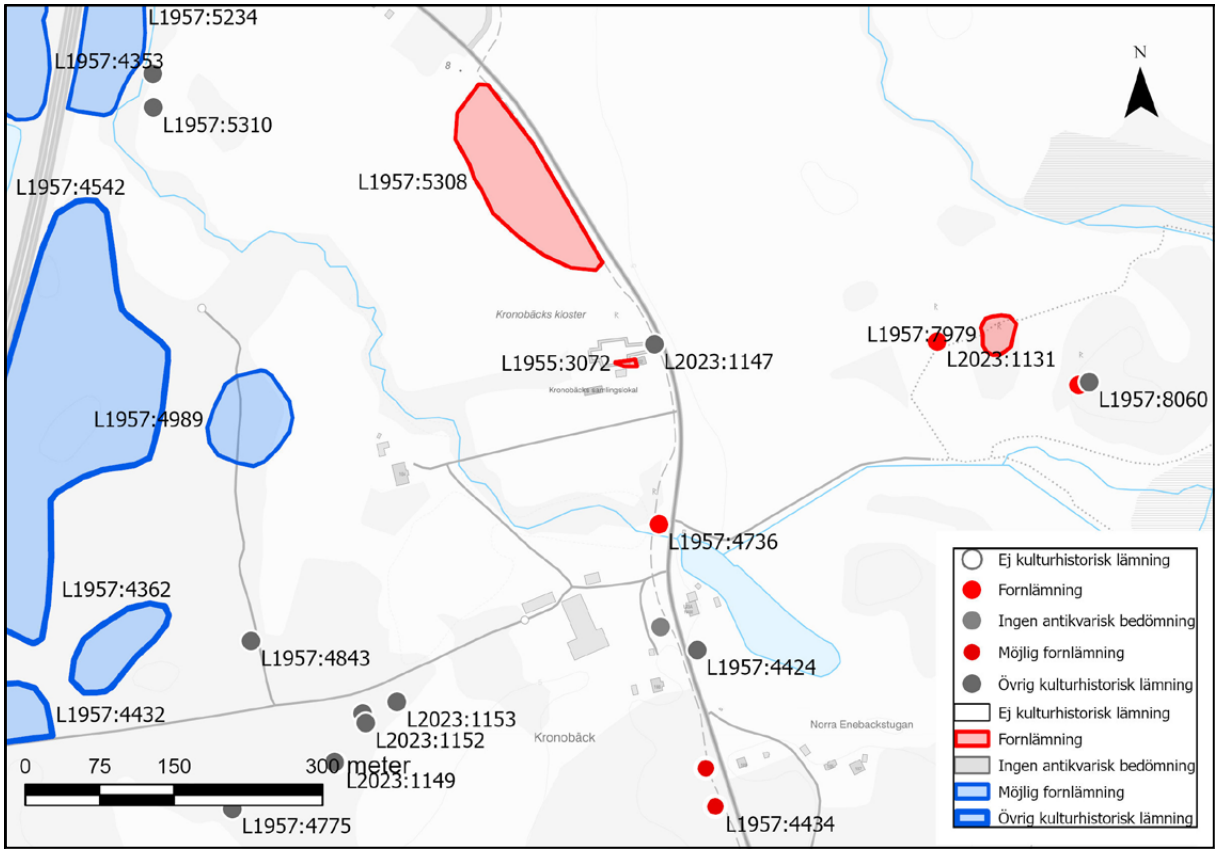

Figur 2. Fornlämningar i närområdet.

m.fl. Strax intill gravfältet finns ytterligare en gravgrupp från järnåldern med två runda stensättningar (L1957:8059 och L1957:8060). I anslutning till gravarna finns en hällristning i form av ett skålgropsblock (L2023:1131). Norr och väster om kyrkoruinen finns det registrerade boplatser (L1957:5308 resp. L1957:4989). Framför allt väster och sydväst är det stora områden med fossil åker registrerade (L1957:4775, L1957:4542).

Mönsterås omskrivs första gången 1326 men där har sannolikt funnits bebyggelse redan i början av 1300-talet. Inledningsvis utmärkte sig platsen mest som en marknadsplats med en naturlig hamn där vägarna från kusten mötte de från inlandet. Under slutet av 1300-talet och fram till 1500-talet tillhörde marken på och kring åsen i dagens Mönsterås, Vadstena kloster och klostergården i Åsevad (Länsstyrelsen 2017).

Den äldsta, kyrkan i Mönsterås var sannolikt i trä och uppförd under 1100-talet i samband med att sockenbildningen var klar (RAÄ). En dopfunt från sent 1100-tal förstärker antagandet och finns än idag bevarad i kyrkan. På 1200-talet ersattes träkyrkan av en kyrka i sten och på 1700-talet började det diskussioner om att bygga en ny kyrka då den dåvarande kyrkan blivit för liten i samband med befolkningsökningen. Den nuvarande kyrkan stod färdig 1847.

Övriga bevarade medeltida lämningar av betydelse i kommunen utgörs av ruinerna efter bland annat en källare och flera hus och bryggor på Källarholmen (L1957:4427), nordost om Mönsterås. I den södra delen av kommunen återfinns lämningar av Pata kapell (L1955:548) och väster om köpingen i skärgården på ön Björnö ligger Björnöhus (L1957:4529) vars ursprung går tillbaka till 1600-talet.

Den ruin som är synlig idag och som utgör Kronobäcks klosterruin härrör från Johanniterordens kyrkobyggnad som uppfördes på 1480-talet. Tidigare under medeltiden fanns här, vid olika tidpunkter, härbärge, kapell och hospital. Sannolikt började man bygga på platsen under 1200-talet. Det första som uppfördes var ett litet härbärge eller ett kapell. Härbärget och kapellet, som möjligen var samma byggnad, var till för människor som reste och behövde stanna och sova och få andlig och lekamlig spis. Det låg bra placerat, längs en viktig land- och sjöväg (Brunius, 1990).

Första gången som ett hospital omnämns i området var år 1292. Då bytte Svante Polk Knutsson bort jord till hospitalet 'Norrabygd' (cum hospitali Nørrobygd) mot jord i Östergötland. Flera donationer gjordes till hospitalet, till exempel testamenterade Asrun Eriksdotter, med kopplingar till Kråkerum, en säng med sängkläder år 1341. År 1479 beslutade riksrådet att ge *"Kronans spetal Kronobäck, som fordom kallades Oknebäck, med alla dess ägodelar i löst och fast, ränta och rättigheter till S:t Johannesorden och att bröderna i det kloster som där ska byggas, må njuta samma friheter och privilegier som Johanniterklostret i Eskilstuna"* (Brunius 1990). Johanniterna fick alltså överta hospitalet och de förväntades fortsätta vårda sjuka men även bygga ett kloster. Den nya klosterkyrkan var hela 65 meter lång. Johanniterna verkade i Kronobäck fram till reformationen. Som jämförelse var Bykyrkan i det medeltida Kalmar 75 meter lång (Olsson, 1974). År 1529 meddelar Gustav I (Vasa) att klostret åter ska bli ett hospital. Platsen kom under 1600-talet att och fram till 1876 att tjäna som översteboställe och under 1900-talet som handelsträdgård.

Tidigare undersökningar

Ett flertal undersökningar och dokumentationer har gjorts av klosterruinen, där den tidigaste dokumentationen är från 1630-talet och består av en uppritning som finns i en kyrkbok. Under åren 1945–46 genomfördes en kraftig rekonstruktion av ruinen då stora delar av kyrkan kom att grävas ut. Dokumentationen från undersökningen förekommer i form av två artiklar (Lagerholm 1951) som främst rör själva kyrkobyggnaden.

I samband med breddning av kustvägen 1954 genomförde Riksantikvarieämbetet (Raä-SHM 5395/53.ATA) en undersökning öster om koret som påvisade rester efter en kyrkogård med ett flertal människoskelett, flera av dessa med allvarliga men läkta skador. Eftersom skeletten inte gick att datera så är det svårt att veta när och varför skadorna uppstått, om det varit oroliga tider. Möjligen kan skeletten hänföras till perioden för hospitalet.

Vid en större arkeologisk utredning av området norr om Kronobäck (Lekberg 1994) påträffades medeltida material vid en ytinventering på åkern. Under våren 2007 gjordes magnetometerundersökningar inom detta område liksom söder och öster om kyrkoruinen för att leta efter spår av övriga klosterbyggnader. Resultaten från undersökningen visar på aktiviteter främst norr om ruinen (Envall 2007).

Under 2007 gjordes en undersökning i form av en mindre forskningsgrävning i anslutning till kyrkans sydvägg för att få material till en kalkbruksdatering. Tyvärr visade sig proven inte kunna ge några säkra dateringar. Vid utgrävningen påträffades 4 gravar vilka inte undersöktes utan gravarna lämnades efter dokumentation kvar (Angelin-Holmén & Ring, 2007). I samband med undersökningarna togs också prov på en av bjälkarna i källaren söder om ruinen och skickades på dendrokronologisk analys. Med hjälp av dendrokronologisk analys och ^{14}C-prov analyserades bjälken till perioden mellan 1410–1635. De sammantagna resultaten gjorde att källarbyggnaden tolkades ha uppförts under samma byggfas som klosterkyrkan under slutet av 1400-talet.

I samband med anläggandet av ett våtmarksområde ca 700 meter OSO om klosterruinen hittades under sommaren 2008 delar till en spärranläggning som genom dendrokronologiska analyser daterades till tidigt 1100-tal (Einarsson & Gainsford 2008).

I oktober 2009 gjordes en arkeologisk förundersökning inför uppförandet av en informationsbyggnad vid klosterruinen. Utgrävningen genomfördes av Kalmar läns museum i samarbete med medlemmar från Klosterruin Kronobäcks vänner. I samband med undersökningen plockades det ursprungliga golvet i absiden fram, efter att ha legat dolt under grästorv sedan 1940-talet. Under raseringsmassorna i koret påträffades tre gravar. Utifrån armställningen på en av de begravda individerna gjordes en preliminär datering till 1400–1500-talet (Serlander 2011). Studier av olika armställningar på medeltida begravningar har kunnat visa på en kronologi där gravlagda med händerna korslagda över bröstkorgen begravts på 1400–1500-tal (Redin 1976).

Efter en ansökan från Klosterruin Kronobäcks vänner genomförde, under september 2016, Museiarkeologi sydost/Kalmar läns en tillsammans med föreningen en mindre arkeologisk undersökning intill den källare som ligger söder om kyrkoruinen. Syftet med undersökningen var dels att se om det fanns spår efter en byggnad som legat där källaren ligger idag men som haft en annan orientering och som också kan ha varit ett större hus. Dels att se om det gick att följa den stenpackning som delundersöktes vid en ledningsdragning 2010. I samband med undersökningen gjordes också en fotodokumentation av källaren, både invändigt och utvändigt. Denna fotodokumentation låg till grund för en 3D-återgiving av källaren och området runt denna (Nilsson, 2017). En mur av stenar kunde följas runt källarens norra och västra sidor och kunde eventuellt skönjas på kullens östra sluttning, söder om källaren. Denna såg ut att bilda en rektangulär konstruktion som eventuellt utgör rester av en äldre byggnad som den nuvarande källaren varit en del av.

I samband med schaktningsarbete inför nedläggande av VA-ledningar i vägbanan precis öster om klosterruinens kor påträffades i maj 2018 ett antal humana skelettdelar. Museiarkeologi

sydost/Kalmar läns museum besiktigade platsen och konstaterade att ett flertal gravar blivit genomgrävda. Länsstyrelsen bedömde att det räckte med en dokumentation av schaktets profilväggar. Vid profildokumentationen konstaterades att 34 gravar skadats vid schaktningen. En tydlig begränsning av begravningsplatsen åt norr kunde fastslås och ett kulturlager från samma tid som begravningarna dokumenterades (Ring 2019).

År 2023 genomfördes en mindre amatörundersökning tillsammans med Klosterruin Kronobäcks vänner med syfte att bekräfta teorin om att källarbyggnaden fortsätter söderut. Två rutor kom att undersökas på den södra sidan om den befintliga källaren. Vid undersökningen påträffades ett hushörn. En spännande detalj var den nisch/öppning som var byggd i hörnet och som verkade vara genomgående (Ring, 2024).

Syfte och frågeställningar

Klosterruin Kronbäcks vänner har som övergripande mål med sin verksamhet att hela tiden förbättra besöksmålet Kronobäck men också att lära sig mer om ruinen och dess omgivning. Under 2025 hade gruppen förhoppningar om att kunna undersöka ytterligare delar av området för att öka kunskapen. Det finns även ett stort allmänintresse för platsen samt även ett stort intresse från Mönsterås kommun. Att genomföra en amatörarkeologisk undersökning främjar inte bara besvarandet av vetenskapliga frågor utan bidrar också till att stärka den lokala identiteten och intresset för historia. I enlighet med de nationella kulturpolitiska målen kan framför allt målet att främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas lyftas (Kulturrådet).

Frågeställningarna inför 2025 års undersökning var fördelade på två områden.

Område 1.
Området söder om den lilla källaren syftar till att ytterligare undersöka de murar och den nisch som påträffades 2023. Vad mynnar nischen ut i och går det att se andra konstruktioner som ytterligare kan belägga en större byggnad på platsen?

Område 2
Detta område låg strax norr och öster om koret, väster om vägen. Detta område syftade till att klarlägga utbredningen av begravningar som påvisats öster om kyrkan och väster om vägen. Den undersökning som utfördes 2019, av söndergrävda gravar, kunde tydligt visa att en begränsning förelåg i både norr och söder. En frågeställning i detta område är att se om det går att belägga en tydlig gräns även åt väster. Om gravar skulle påträffas var också en frågeställning att tidfästa en begravning. Vid undersökningen 1954 påträffades ett mynt präglat under Kristian I (1448–81). Hur förhåller sig en begravning till denna datering? Ett mål skulle vara att försöka datera en påträffad individ. Varifrån kom den gravlagde? För att få kunskap om den dödes proveniens planerades för en strontiumanalys på valda skelettdelar, primärt tänder.

Område 3
Denna togs upp öster om område 2 med syftet att söka husgrundens södra gavel. Detta togs upp eftersom undersökningen av område 2 lades ned.

Metod och genomförande

Undersökningen genomfördes till största delen för hand utom vid område 2 där en grävmaskin användes för avtorvning. Innan undersökningen påbörjades gjordes en fotodokumentation över de aktuella områdena. Alla områden återställdes vid undersökningens slut.

Område 1

För att försöka få svar på vad den nisch som påträffades 2023 haft för funktion undersöktes en mindre yta, ca 2x2 m, i anslutning till det tidigare schaktet fast på utsidan av det påträffade hushörnet. Konstruktioner och murar mättes in med GPS och dokumenteras inom arbetsflödet IDA samt genom fotografering. Metalldetektor användes löpande under undersökningen. Område 1 torvades inledningsvis av för hand och torven sparades till återställningen. Ytan grävdes i möjliga lager, när materialet bytte karaktär fick det ett nytt lagernummer. Alla massor i rutorna såldes. Profiler av schaktväggarna dokumenterades genom fotografering med digitalkamera.

Område 2

Ytan torvades av med hjälp av maskin men därefter utfördes undersökningen för hand. Ytan totalundersöktes inte, vissa delar undersöktes djupare för att erhålla information om bevarandegraden på platsen. Alla handgrävda massor såldes.

Medlemmar från föreningen delades in i två grupper som arbetade med de två områdena.

Område 3

En tredje yta, område 3, öster om område 1 undersöktes också. Denna yta togs upp eftersom arbetet på område 2 avbröts. Här söktes förlängningen av husgrundens södra mur. Allt företogs genom handgrävning där schaktet utökades vartefter muren till husets södra gavel grävdes fram.

Undersökningsområdet återställdes med de massor som grävts upp efter slutförd undersökning.

Fyndstrategi

Endast daterbara fynd eller fynd av särskilt intresse tillvaratogs. Endast ett fåtal fynd tillvaratogs då det bedömdes att merparten av alla lager var omrörda.

Förmedling

Vid undersökningen ansvarade Klosterruin Kronobäcks vänner för förmedlingsinsatser vilka inbegrep guidningar av besökande skolklasser från Mönsterås, kontakt med journalister från både press och radio.

Resultat

Område 1

Inledningsvis lades en 2,8x2,4 meter stor ruta på utsidan av husgrunden med syfte att få yttersida på muren och därmed också kunna fastställa om nischen som dokumenterats inifrån var genomgående. Schaktet avtorvades för hand och grästorvorna sparades och lades tillbaka vid avslutad undersökning. Schaktet blev 1,1 meter djupt från översta lagret till botten av schaktet.

Vid undersökningen dokumenterades ett flertal olika lager men också några stenpackningar. I figur 3 anges alla kontexter som dokumenterades inom schaktet.

A.nr	Kontext	Beskriving	Tolkning	Fynd
A1	Sten-packning	Stenpackningen låg i det humösa övre lagret. Stenarna, 0,1–0,2 meter stora.	Stenlagd eller förstärkt gång? Hör möjligen ihop med någon fas av brunnen.	Porslin, blomkruka, glas, yngre rödgods, formtegel.
A2	Lager	Första lagret under torven. Lagret bestod av mörkbrun humus innehållande moderna fynd såsom järnföremål, blomkrukor i tegel, glas och enstaka djurben.		Järn, tegel, kalkbruk, djuren, glas, fönsterkitt, porslin mm
A3	Lager	Ett grått sandigt lager, relativt stenfritt som låg över hela ytan.	Del av ett raseringslager?	Spik, nit, 1900-talsknapp, planglas, buteljbottnar, porslin, yngre rödgods, djurben.
A8	Lager	Hårt packad sandigt grått lager cirka 0,03 cm tjockt.	Kändes som en trampad eller hårdgjord yta.	Djurben, yngre rödgods, slagg, spik, nitar, planglas, buteljglas, porslin, stengods.
A10	Lager	Inuti nischöppningen. Ett relativt humusblandat lager.		Djurben, buteljglas, planglas, stengods.

Figur 3. Tabell visandes lager och konstruktioner med fynd i schakt 1. Grått indikerar konstruktioner. Tabellen fortsätter på nästa sida.

A.nr	Kontext	Beskriving	Tolkning	Fynd
A11	Sten-packning	En stenpackning, 2,6x1,4 meter stor, återfanns i den södra delen av schaktet. Stenpackning med ca 0,15–0,2 meter stora stenar i plan. Stenarna var ställda på högkant och hade ett djup på ca 0,25–0,3 meter. Ytan var tydligt vällagd. Rundad form i NV.	Kan möjligen vara en tidigare konstruktion till brunnen.	-
A12	Lager	Gråbrunt lager direkt under stenpackning A11.		-
A13	Lager	Sättsandslager under stenläggning A11.		Djurben, tegel.
A14	Lager	Hård packat orangebeige lager 0,10 meter tjockt och täckte en 3,2x2,4 meter stor yta. Materialet tolkades som möjligt kalkbruk- eller sand blandat med kalkbruk.	Möjlig inre golvyta alternativt hade väggen varit bredare och legat i bruk.	Djurben.
A15	Syll-stensrad	Utanför nischens öppning i sydost var en enkel stenrad av 0,15–0,45 meter stora stenar. Den verkar inte ha med nischens öppning att göra då höjdförhållande de emellan inte korrelerade. I stället tolkades stenraden kunna utgöra grund till en enklare träbyggnad eller enklare träkonstruktion. Stenraden gick att mäta över en cirka 1,7x1,3 meter stor yta i schaktet.		-
A16, 17	Lager	Grått sandigt lager under, norr och väster om syllstenrad, A15, 1,42x2,7 meter stort. Detta övergick i en ljusare sand som tolkas som undergrunden och som fanns över hela ytan.	Undergrund.	Djurben.
A20	Ränna, yttre del	Yttre delen av rännan, Öppningen var cirka 0,7 meter hög och 0,35 meter bred. I botten låg flera flata stenar och det var tydliga spår efter att väggarna i öppningen varit putsade med kalkbruk. Skarven mellan väggarna och botten hade också tydliga spår av att ha varit putsade. Det fanns inga spår efter sot på vare sig väggarna eller i taket på öppningen. Inte heller några andra spår efter vad öppningen kunnat användas till. När man lös in i öppningen med lampa fick man uppfattningen att det var en brant knyck från insidan och ut. Då öppningen var så smal i denna ände gick det inte att tömma hela gången från detta håll.		-

Figur 3, fortsättning.

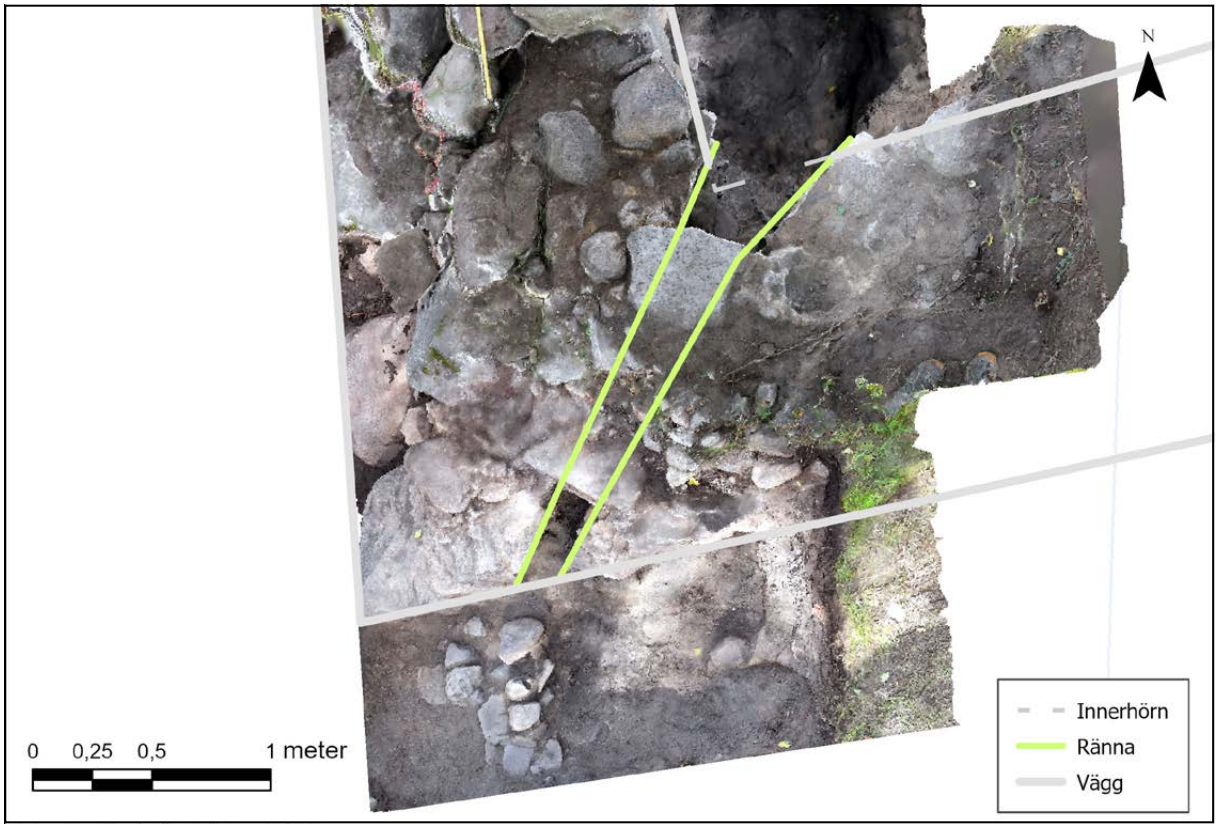

Figur 4. Foto som visar husgrundens hörn. Murväggaran är markerade med grå linje och rännan sträckning med grön linje.

Mur

En sammanläggning av dokumentationen från 2023 och den nu utförda undersökningen ger en bild av husgrundens mur. Den västra väggen är ca 1,5 meter tjock och den södra är ca 1,7 meter tjock (figur 4). Stenstorleken var varierande med större sten i botten. Framför allt i den södra delen framgår det tydligt att stenarna ligger i bruk. Yttersidan av muren var inte slät eller vällagd utan var uppförd med grovt huggna stenar. Mellan stenarna fanns kalkbruk. Till viss del verkade det även ligga kalkbruk på stenarna. I bruket fanns avtryck efter stenar som tagits bort (figur 5).

Ränna

Rännan som påträffades på husets insida 2023 kunde även beläggas på dess utsida. Den var således genomgående i husets hörn (figur 4 se bild i muravsnittet). Dess öppningar var lite olika stora, (figur 6), och mätte ca 0,3x0,6 meter på insidan och ca 0,2x0,45 meter på utsidan. Den var tydligt

Figur 5. Foto av husets sydvästra hörn och del av dess södra gavel. Sten som tagits bort syns som negativa avtryck mellan rännans öppning och skalstocken. Foto från S. Foto: Kalmar läns museum, Nicholas Nilsson.

konstruerad med flata stenar längs sidor, tak, och botten. Den hade en svag lutning inifrån mot utsidan. Eftersom den undersöktes vid olika tillfällen kunde dess insida inte dokumenteras vid ett tillfälle. Det föreföll som om det fanns en avsats i dess botten vilken bör ha försvårat för material att forslas smidigt från insida och utåt. Två prov, P2 och 3 togs i botten av rännan, nära utsidan. P2 innehöll en hel del bröd-/kubbvete i förkolnat skick. Kärnorna var små och liknade mest kubbvete men en helt säker bestämning lät sig inte göras. Säden var väl rensad och klar för konsumtion. P3 innehöll mycket träkol från gran och tall. Det fanns även oförkolnade trärester från gran och tall samt tallbark. Dessutom förekom även en del oförkolnade ruderatväxter som svinmålla, trampört, revormstörel, gråbo, brännässla, snärjmåra, lomme och vitplister. Det går inte med säkerhet säga om de växt som ogräs i odlingar eller på allmänt störd och näringsrik mark som gårdsplaner, vägrenar eller liknande. I provet fanns även en del fiskfjäll och fiskben från bland annat abborre, gädda och obestämd karpfisk vilka tolkades som hushållsavfall. Ytterligare fynd var spillning efter får/get (Gustafsson 2026, bilaga 5).

Stensyll

På utsidan av muren, precis i hörnet, och vid utgångsöppningen till rännan, framkom resterna efter en syllstensrad (figur 7), A15. Denna kunde följas från husgrundens hörn och ca 0,9 meter åt söder. Den var ca 0,65 meter bred och bestod av mindre stenar, ca 0,2 meter stora som såg ut att ligga i två rader. I den västra delen syntes fler stenar. Oklart om även dessa utgjorde en del av en syll som eventuellt fortsatt åt detta håll (figur 8).

Stensyllens placering precis i öppningen till nischen antyder att de inte är samtida. Om det rör sig om ett hus med träväggar har detta hus byggts efter det att rännans funktion upphört att fungera.

Stenpackningar

De två stenpackningar, A1 och A11, som framkom mellan huset och brunnen låg i schaktets södra del, mot brunnen (figur 9). Bägge hade en rundad from vilket skulle kunna indikera att de legat runt brunnen som en förstärkt yta. A1 hade en något mindre begränsning i ytan än A11 som var ca 0,3 meter större. A11 låg ca 0,3 meter under A1 vilket innebär att den utgjort en äldre stenpackning.

Figur 6. Rännans insida respektive utsida. Foto från norr respektive söder. Foto: Cecilia Ring, Nicholas Nilsson, Kalmar läns museum.

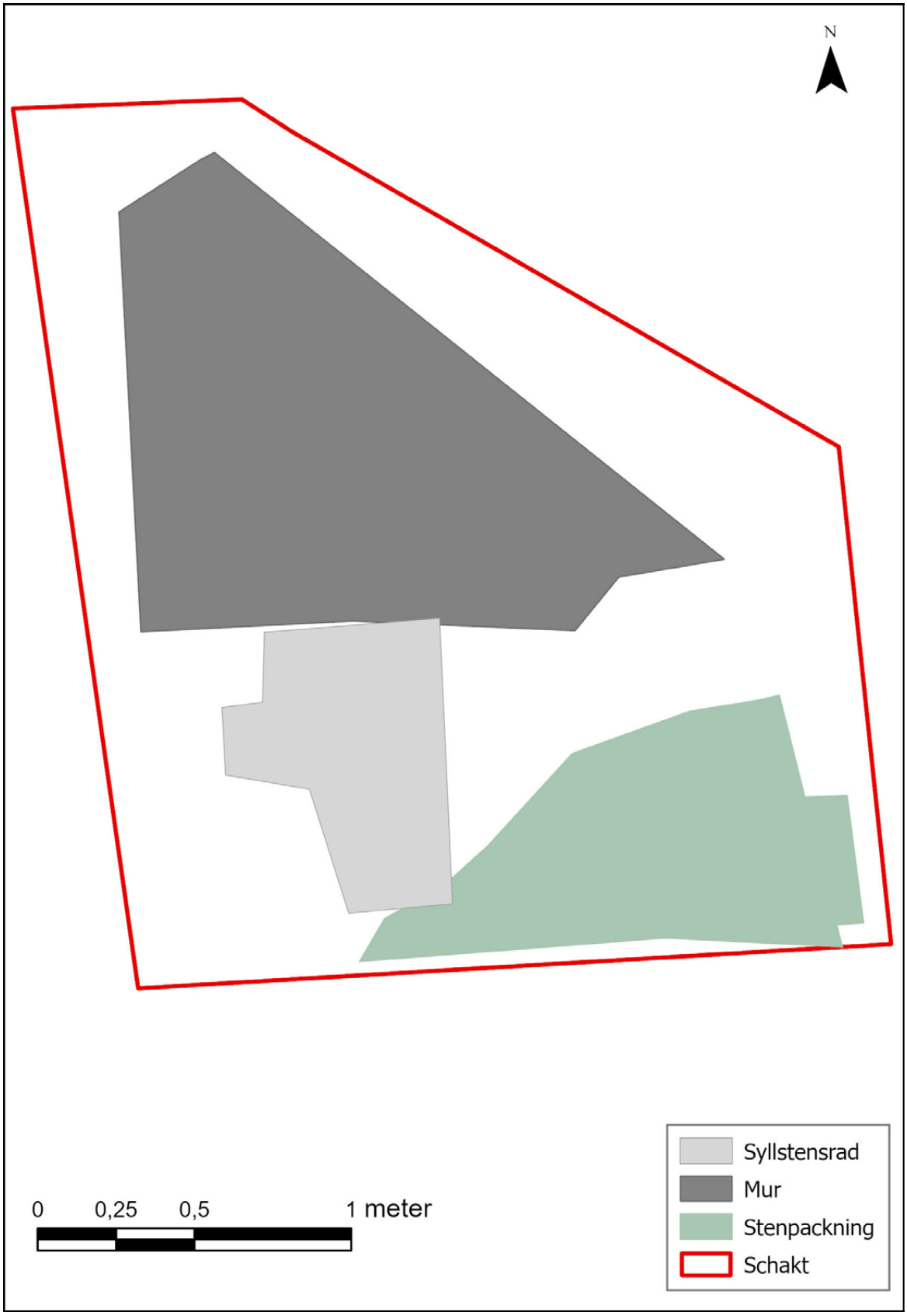

Figur 7. Stensyllen, A15.

Figur 8. Hushörnet och rännan samt syllstensraden. Foto: Nicholas Nilsson, Kalmar läns museum.

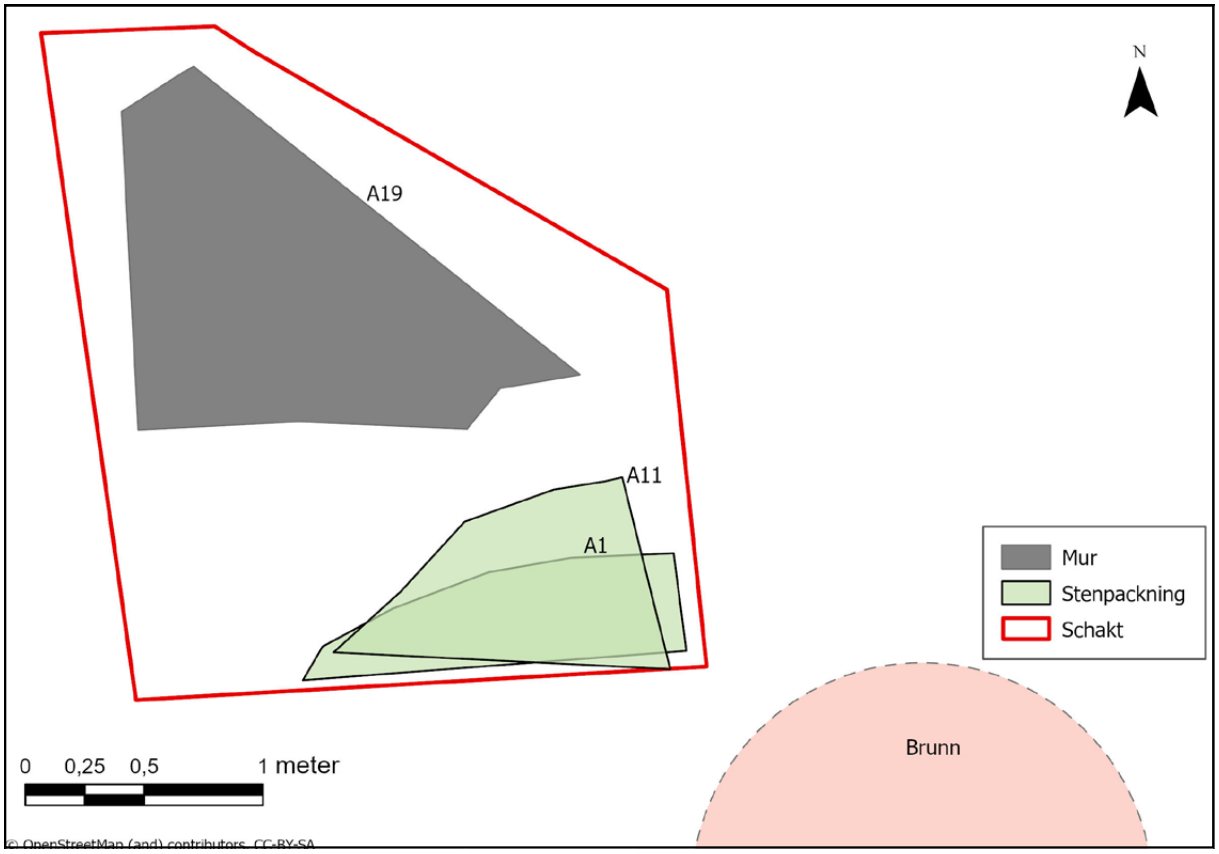

Figur 9. Schaktet med muren och de två stenpackningarna. Brunnens placering är något ungefärlig.

Innan schaktet fylldes igen så lades ett betongblock i toppen av rännan för att hindra att jord fyllde hela öppningen. Markduk lades också i schaktets botten.

Fynd

Sammanlagt 37 fynd samlades in från detta schakt. Till största delen kunde inte fynden knytas till en låst kontext utan mycket föreföll vara omrört. Fördelningen per material visas i figur 10.

Även om mycket av fynden är fragmentariska finns det vissa som är lite mer kunskapsbärande. F31, ett glassigill som suttit på en falska, påträffades i lager A8. Sigillet förefaller ha stämplats två gånger vilket gör det lite svårt att tolka (figur 11).

Enligt Sven Kask, hembygdsforskare från Vimmerby med god kännedom om dylika föremål kan sigillet dateras till 1600-tal (Kask muntligen).

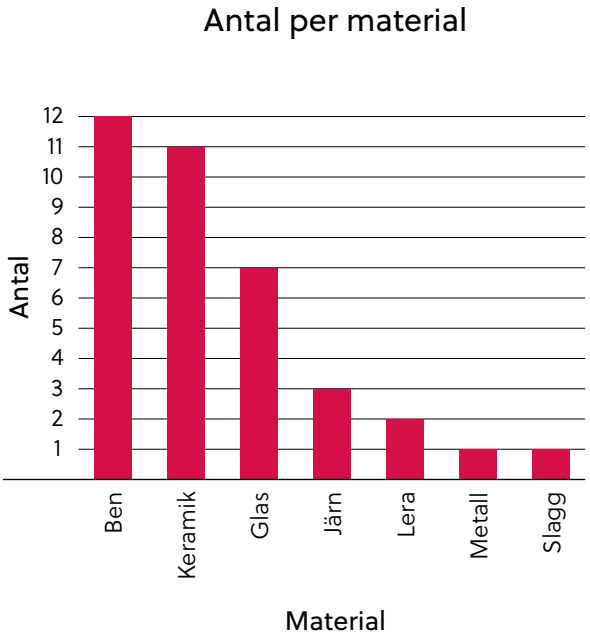

Figur 10. Fyndsammansättningen för område 1.

Figur 11. F31, glassigill påträffat i lager A8. Det verkar som om flaskan stämplats två gånger. Foto: Nicholas Nilsson, Kalmar läns museum.

Område 2

Ytan som undersöktes var ca 5x2 meter stor (figur 12). Efter avbaning handrensades hela ytan (figur 13). Det syntes då tre olika delar inom schaktet. I den västra delen låg ett lager, A9 som täckte i stort sett halva schaktet. Lagret utgjordes av siltigt grus och var omrört. Fynd av ben, keramik, järn, slagg och människotänder påträffades. Ett djupare schakt grävdes i den västra delen av detta lager. En bit ned framkom en stenlagd yta, A7 (figur 14). Stenen var ca 0,2 meter stor och låg jämnt över ytan. Det var 0,13 meter tjockt. Även under denna stenpackning framkom recenta fynd i form av metallföremål ned till ett djup av 0,67 meter.

Öster om denna yta påträffades ett lager, A6, som utgjordes av påförda massor över ett dike i vars botten en plasttrumma låg. Ett stående betongrör påträffades också i dess kant. Öster om diket framkom ett lager, A4, som bestod av ett kompakt lager av brukliknande karaktär. Det hade en tydlig yta. Denna togs bara fram i plan. Öster om denna grävdes en större ruta, R3, för att se hur lagerstrukturen såg ut under. Det kunde konstateras att det bestod av modernt bärgruslager tillhörande vägen. En mindre ruta, R4, grävdes i hörnet av schaktet för att säkerställa undergrunden. Den grävdes ned till 0,6 meters djup och bestod endast av bärgrus.

Undersökningen av detta område avbröts när det konstaterats att det bara var omrörda massor.

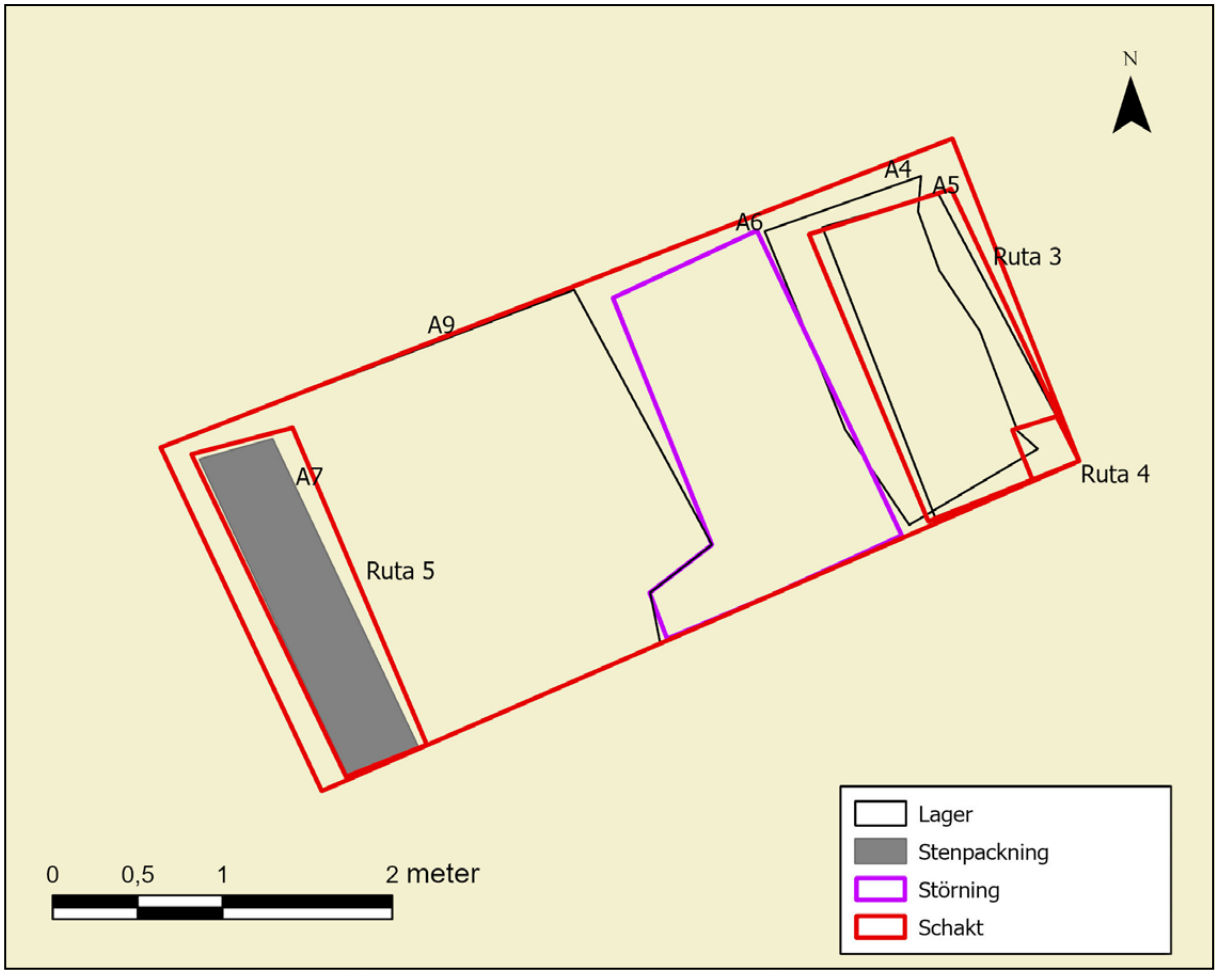

Figur 12. Område 2 med anläggningar och rutor.

Figur 13. Område 2 vid handrensning. Foto från sydväst. Foto: Nicholas Nilsson, Kalmar läns museum.

Figur 14. A7 stenpackning. Foto: Nicholas Nilsson, Kalmar läns museum.

Område 3

Område 3 togs upp i stället för område 2 när det konstareades att det område 2 var omrört. Syftet med schaktet som utgör område 3 var att se om det gick att följa en eventuell gavel till den husgrund som kunnat konstateras. Schaktet handgrävdes. Massorna ovanpå muren var tydligt påförda med jord som innehåll bl.a. keramikfragment och skräp, en del korroderat järn. Schaktet blev ca 6 meter långt och toppen av gavelväggen kunde följas hela denna längd. Bredden på muren var som störst ca 0,7 meter (figur 15). Stenstorleken på den sten som framkom varierade mellan ca 0,4–0,2 meter. I den östra delen framkom ett tydligt hörn vilket visar var gaveln slutade (figur 16).

Efter avslutad undersökning återställdes alla grävda ytor så gott det gick. En täckduk lades i botten av schakten i område 1 och 3 innan återfyllning. Denna åtgärd gjordes för att underlätta vid ev återkommande undersökning då det blir mycket lättare att ta bort material som redan är undersökt.

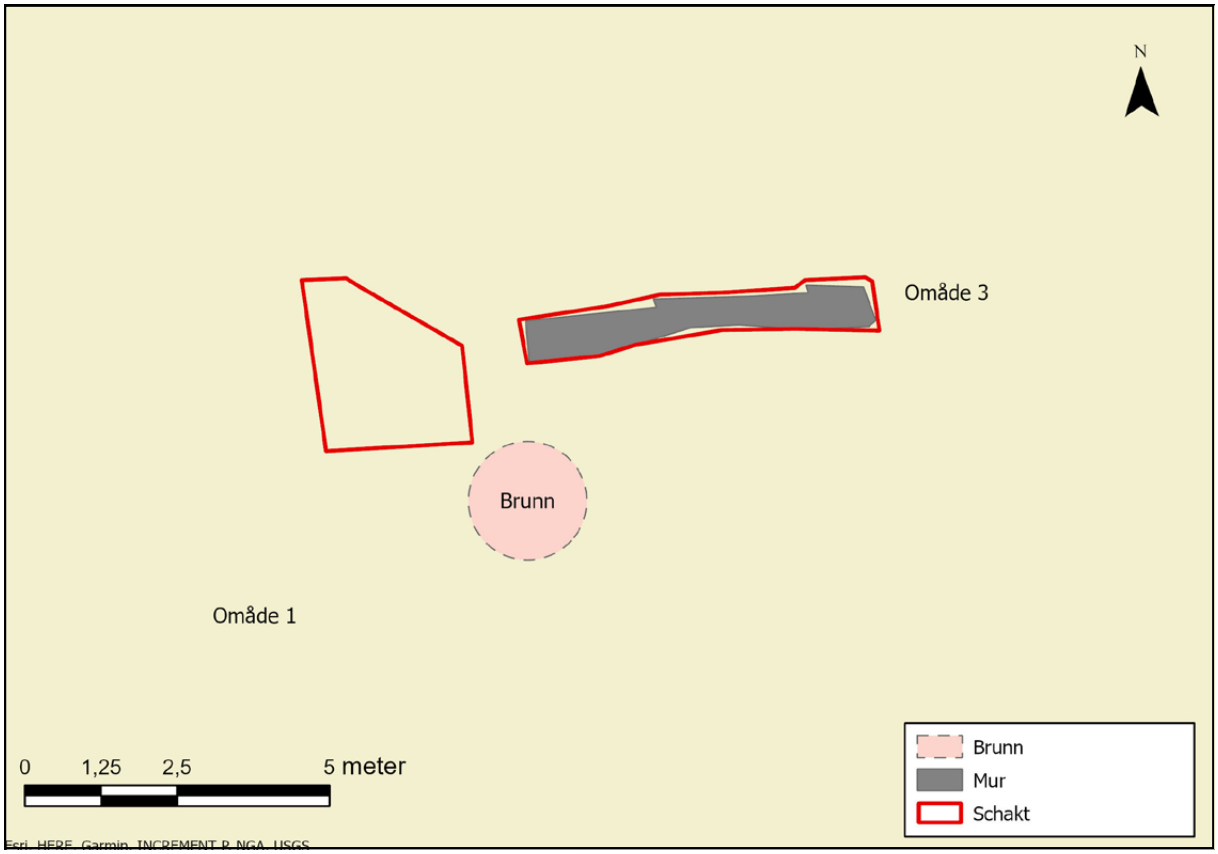

Figur 15. Område 3 med den påträffade muren i relation till område 1.

Figur 16. Husgrundens södra gavel, A7. I fonden syns husgrundens sydöstra hörn. Foto från öster. Foto: Nicholas Nilsson, Kalmar läns museum.

Tolkning

Att det var ett hushörn som påträffades inom område 1 framgick tydligt när husgrundens grundmurskonstruktion blottades. Grunderna till väggarna var tjocka och välbyggda. Den västra väggen var ca 1,6 meter tjock och den södra ca 1,5 meter. Av att döma av dessa dimensioner kan huset ha haft flera våningar. Den södra gaveln kunde också konstateras i det schakt som utgjorde område 3. Här kunde dock endast toppen på muren konstateras.

Det blev tydligt att rännan som påträffades 2023 på insidan av husgrunden var en genomgående konstruktion genom husgrunden. Öppningen var i stort sett lika stor både på utsidan och insiddan men hade en bredare öppning på insidan. Den var uppbyggd med flata stenar både i väggar, tak och botten. Invändigt påträffades rester som påvisade att rännan varit klädd med kalkbruk och med en tydlig kalkbrukstätning mellan konstruktionens väggar och botten. Hur konstruktionen såg ut i övergången mellan väggar och tak var dock svårare att se då gången var svår att dokumentera inne i väggen. Det gick inte att se några spår efter sot på någon av rännans delar. Detta tyder på att man inte använt den i samband med eldaktiviteter. Det troliga är att den använts för torra produkter eller flytande, till exempel vatten.

I samband med det dagliga praktiska livet i klostren använde man sig av en rad tekniska lösningar. Det finns många exempel på kloster där man tidigt använde sig av vattenkvarnar och toalettspolning, dricksvattenförsörjning samt uppvärmning. Klostren var ofta ledande i utvecklandet av tekniska lösningar vilka var ovanliga för de flesta människor i deras samtid

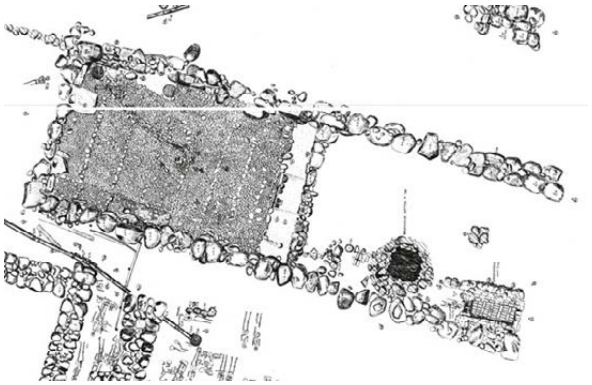

Figur 17. Plan över husgrund med den tegelbyggda rännan i golvets mitt och med riktning mot det nordvästra hörnet där ett avloppshål fanns. Klange, Johan. In print.

(Koongaard Kristensen, 2013:319). Sedan tidigare har det påträffats en stenhäll med hål och en fals vilken skulle kunna vara en del av en hypokaustkonstruktion för uppvärmning (Serlander m.fl. 2011:16). Det finns således tidigare indikationer på dessa tekniska lösningar på platsen. Den ränna som nu kunnat konstateras är sannolikt också ett exempel på en teknisk lösning. Det finns exempel på liknande konstruktioner från andra platser. Från Vadstena ska det tex finnas en liknande konstruktion i Biskopshuset (Tegesson. Görna. E-post 260331). Vid undersökningar på lilla torget i Halmstad har delar av ett franciskankonvent undersökts. Här påträffades ett system av vattenledningar men också något som man tolkat som en konstruktion till en badstuga/lavatorium. I en byggnad med två rum har man dels hittat spår efter en hypokaustugn. I det andra rummet har man dokumenterat en tegelränna som går i en båge från mitten av golvet till ett dräneringshål i det nordvästra hushörnet (figur 17) (Klange, Johan, 2026).

Det saknas underlag för att kunna datera konstruktionen men det förefaller inte orimligt att huset som rännan ingått i kan ha en koppling till klostertiden. 1634 gjorde Rhezelius en avmätning av kyrkan. Söder om denna har han ritat ut ett mindre hus vars sträckning i nord-sydlig riksting skulle kunna vara det hus vars grundmurar nu kunnat konstateras (figur 18) (Nilsson 2017:22).

De stenpackningar som fanns i den södra delen av schaktet på område 1, A1 och 11, tolkades som stenläggningar kopplade till olika faser vid den befintliga brunnen. Deras välvning stämmer bra mot brunnens placering. Spår av en stensyll, A15, kunde också konstateras väster om stenpackningarna och precis utanför rännans utloppshål. Syllstensraden indikerar att någon form av konstruktion kan ha funnits å platsen. Med tanke på syllens närhet till rännans utloppshål har rännan troligen inte varit i bruk då denna byggnad stod på platsen. Det finns ingen information om att en träbyggnad skulle ha stått här. I ett protokoll från en genomgång av överstebostället 1724 går det dock att läsa:

”I gården finns en Brunn; sten Muhren i den samma färdig, men Bruns Karet tillijka med öfwerlaget måste aldeles å nyo med balkar, Näfwer, Sand och Sten, jempte ståckar til Bruns Karet förfärdigas och uphüggas som med arbetslönen i ett för alt beräknas til __”

Översatt till modern svenska lyder texten:

På gården finns en brunn. Själva stenmuren i brunnen är redan färdigställd, men brunnskaret tillsammans med överbyggnaden måste göras om helt och hållet. Arbetet ska utföras på nytt med hjälp av balkar, näver, sand och sten, samt stockar som ska timras upp till brunnskaret. Den totala kostnaden för detta, inklusive arbetskostnaden, beräknas till ……

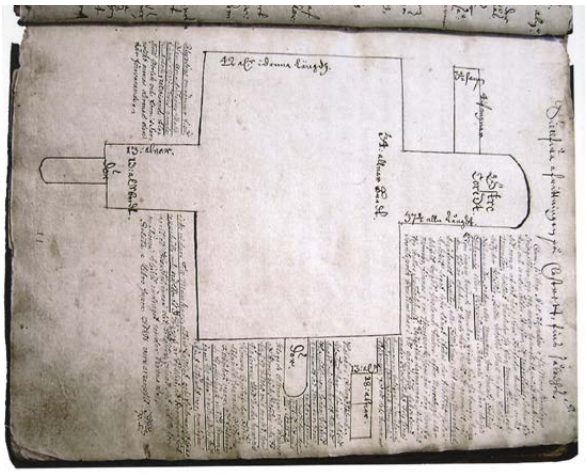

Figur 18. Rhezelius avmätning över Kronobäck från 1634. I nederkant, vilket motsvarar söder, finns en utritad mindre byggnad.

Texten omnämner inte något hus men det är inte omöjligt att där kan ha funnits någon form av konstruktion intill brunnen som stensyllen kan knytas till. Det är också fullt möjligt att det rör sig om en separat byggnad som stått väster om brunnen.

Fyndmaterialet var fragmenterat och till största delen uppfattas det påträffade materialet vara avyttrade produkter slängts. Det är anmärkningsvärt hur få låsta lager med fynd som påträffas vid undersökningar. Den keramik som påträffats kan dateras från 1600-tal och framåt. Det glassigill som insamlades har kunnat dateras till 1600-tal vilket knyter det till tiden för överstebostället.

Område 2 visade sig bestå av endast omrörda massor ned till ca 0,65 meters djup. Några spår efter begravningar kunde inte påvisas. De människotänder som påträffades kan troligen knytas till hanteringen v människodelar från undersökningen på 1950-talet.

Område 3 kunde påvisa att husgrundens södra vägg funnits här. Därmed är det klarlagt att det verkligen är en husgrund som källaren ingår i eller är byggd i.

Åtgärdsförslag

Resultatet från undersökningen har visat att det finns en stadig husgrundskonstruktion i anslutning till den nuvarande källaren. En framtida undersökning skulle kunna fokusera på att ta fram och gräva ut husgrunden i sin helhet för att bättre förstå vad det är för typ av hus som stått på platsen samt, om möjligt, datera den. Den ränna som påträffades indikerar en speciell funktion.

Utvärdering

Samarbetet mellan Museiarkeologi sydost/ Kalmar läns museum och föreningen Klosterruin Kronobäcks vänner fungerar mycket bra. Föreningens medlemmar är positiva och flitiga samt pålästa kring platsens historia. Genom att samarbeta erhålls vetenskapliga resultat som bidrar till framtida forskning samtidigt som platsens lokalhistoria lyfts fram och förvaltas genom föreningens medlemmar. Ett framtida fortsatt samarbete är något som prioriteras och uppmuntras.

Referenser

Angelin-Holmén, E. & Ring, C. 2007. Kronobäcks klosterkyrkoruin: Arkeologisk undersökning, Kronobäck 1:1 och 1:7, Mönsterås socken, Småland. Kalmar läns museum rapport 2007.

Brunius, Jan & Olle Ferm. 1990. Det Medeltida Sverige (DMS) Band 4 Småland, 2. Hanbörd och Stranda. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

Einarsson. L., Gainsford. M., 2008. Rapport om marinarkeologisk provtagning, undersökning och datering av påträffad pålkonstruktion öste om Kronobäcks klosterruin. Kronobäck, Mönsterås kon, Kalmar län. Kalmar läns museum.

Envall, Glenn 2007. SAGA Rapport. Borlänge.

Klange. Johan., 2026. *Lilla Torg och Fredriksvall.* Rapportmanus. Kulturmijlö Halland. Arkeologisk rapport.

Koongaard Kristensen. Hans., 2013. Klostre i det middelalderlige Damnark. Jysk Arkeologisk Selskab. Moesgård. Aarhus Universitetsforlag, Århus.

Lagerholm, Nils 1951. Johanniterordens klosterkyrka i Kronobäck. Stranda härads hembygdsförenings årsskrift Stranda 1951.

Lekberg, Per 1994. Arkeologisk utredning inför anläggande av golfbana och industriområde i Kronobäck, Mönsterås. Arkeologikonsult AB Rapport 9064. R1.

Nilsson. Nicholas., 2017. Vad döljer sig vid källaren i Kronobäck? Arkeologisk förundersökning 2016. Kronobäck 1:7, Mönsterås sn, Mönsterås kn, Småland. Arkeologisk rapport 2017:15. Kalmar läns museum.

Olsson. Martin., 1974. Kalmar storkyrka. Sveriges kyrkor. Småland. Volym 158 av Sveriges kyrkor. Kungliga Vitterhets historie och antikvitetsakademien. Stockholm.

Redin. Lars. 1976. Lagmanshejdan : ett gravfält som spegling av sociala strukturer i Skanör. Acta Archaeologica Lundensia. Series in 4°. Lunds universitet.

Ring., Cecilia. 2019. Dokumentation av gravar vid Kronobäcks klosterruin. Schaktdokumentation 2018. Kronobäcks klosterruin, Mönsterås socken, Mönsterås kommun, Kalmar län. Arkeologisk rapport 2019:05. Kalmar läns museum.

Ring., Cecilia. 2023. En nisch i hörnet. Arkeologisk undersökning 2023. Kronobäcks klosterruin (L1957:9047, Mönsterås sn, Mönsterås kn, Kalmar län, Småland). Arkeologisk rapport 2024:7. Kalmar läns museum.

Serlander. Daniel, Grimhammar. Daniel, Nilssson. Nicholas., 2011. Kronobäcks klosterkyrkoruin. Förundersökning inför byggandet av ny informationsbyggnad. 2009-2010. Kronobäck 1:7, Mönsterås socken och kommun, Kalmar län. Arkeologisk rapport 2011:17. Kalmar läns museum.

Muntliga källor

Kask. Sven. 2604. Hembyggdsforskare. Vimmerby.

Tagesson. Göran. 20260331. E-post. Docent i Historisk arkeologi. Forskare vid Historiska institutionen, Uppsala universitet.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	5240–2025
Kalmar läns museums dnr:	25/299
Projektnummer KLM:	25/46
KMR uppdragsnr:	202500848
Uppdragsgivare:	Klosterruin Kronobäcks vänner
Landskap:	Småland
Kommun:	Mönsterås kommun
Socken:	Mönsterås socken
Fastighet:	Kronobäck 1:7
Fornlämningsnr:	L1957:9047, L2026:3476
X koordinat:	6 320 359 (N)
Y koordinat:	587330 (E)
Latitud:	57°1'6,4
Longitud:	16°26'18,1
M ö h:	7 möh
Fältarbetstid:	2025–09-17–2025–09-19
Antal arbetsdagar:	3 dagar
Personal:	Nicholas Nilsson (projektledare) och Cecilia Ring, Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum. Klosterruin Kronobäcks vänner: Irene Holm, Helen Lindeborg, Christina Englund Tommy Englund, Michael Pettersson, Gull Strömberg, Börje Jonsson, Birthe Kronblad, Björn Kronblad, Hans Kihlbaum. Stellan Hamrin, Ann-Kristin Thunberg, Ellen Sjömålen, Erik Sjömålen, Hedvig Sjömålen, Lena Gustafsson, Elisabeth Odarp, Gunne Börjesson.
Foto, Du-nummer:	Du 532:1–38
Fyndnummer:	47040:1–38
Fynd:	Fynden förvaras i väntan på fyndfördelning i Kalmar läns museums magasin under sitt KLM -nummer. Fynden finns registrerade i en för ändamålet upprättad ArcGIS filgeodatabas.
Analyser:	Makrofossilanalys utfördes av Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult.
Tidsålder:	Modern tid.
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga 1. Schaktlista 36
Bilaga 2. Kontextlista 37
Bilaga 3. Fyndlista 39
Bilaga 4. Fotolista digitala bilder 41
Bilaga 5. Arkeobotanisk analysrapport 44

Bilaga 1. Schaktlista

ID	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	4,98	2,16	0,2	Övergripande schakt. Torvades av med maskin och handgrävdes därefter. En stor del av ytanv ar störd sedan tidigaer av dikesgrävning och dränering.
2	2,11	1,4	0,46	Schakt mellan husgrund och brunn. denna del låg inom en del av den undersökta ytan vid denna plats. Delvis områrrda lager.
3	1,8	0,92	0,32	Sample grävd yta inom större schakt. Handgrävd och sållade massor. Omrörda lager. Bärlager från vägbygget.
4	0,5	0,5	0,6	Hela rutan var fylld meed grus från modernt bärlager.
5	2,03	0,63	0,67	Sample grävd yta inom större schakt. Handgrävd och sållade massor. Områrda lager. Recent material ner till botten.
6	2,91	2,43	0,6	Det upptagna schaktet på utsidan av huset, i dess sydöstra hörn. En del recenta trasiga föremål och me3st omrörda lager.
7	5,81	0,33	0,25	Schakt som handgrävdes för att söka förlängningen på husgrundsmuren. Påförda massor av jord med innehåll av keramikfragment och skräp, en del korroderat järn.

Bilaga 2. Kontextlista

Knr	Kontext	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/höjd	Beskrivning
1	{kontext}	1,82	0,46	0,15	Stenpackning, låg i det humösa övre lagret, A2. Stenläggning som eventuellt kan kopplas till brunnen? Stenarna var 0,1-0,2 m stora.
2	{kontext}	2,14	1,49	0,15	Övre lagret under torven. Mörkbrun humus innehållande moderna fynd såsom järnföremål, blomkrukor i tegel, glas och enstaka djurben.
3	{kontext}	2,07	0,91		Grått sandigt lager, relativt stenfritt. Kan vara del av raseringslager.
4	{kontext}	2	0,6		Kompakt lager av brukliknande karaktär. Hade en tydlig yta. Bara framtagen i plan.
5	{kontext}	1,76	0,84	0,37	Modernt bärlager.
6	{kontext}	2,21	1,58		Igenfyllt dike med plasttrumma i botten. Betongrör stående i kanten.
7	{kontext}	2,15	0,57	0,13	Sten ca 0,2m stora. Låg över ytan. Såg delvis lagt ut.
8	{kontext}	1,78	1,16		Hårt packad sandigt grått lager, cirka 0,03 cm tjockt. Känns som en trampad eller hårdgjord yta.
9	{kontext}	2,72	2,29		Lager med silt. Fynd av ben, keramik, järn, slagg och människotänder. Omrört.
10	{kontext}	0,3	0,19		Lager i ränna.
11	{kontext}	1,38	0,82		Stenpackning ned ca 0,15-0,2 m stora stenar i plan. Stenarna var ställda på högkant och hade ett djup på ca 0,25-0,3 m. Vällagd. Rundad form i SV. Kan möjligen vara en tidigare konstruktion till brunnen.
12	{kontext}	1,42	0,81		Gråbrunt lager direkt under sten packning A11.
13	{kontext}	1,08	0,47		Sättsandslager under stenläggning 11.
14	{kontext}	1,4	0,79		Hårt packat orangebegie lager. Möjligen kalkbruk- eller blandat med kalkbruk. Golvyta inne alt. har vägen varit bredare och legat i bruk.
15	{kontext}	0,91	0,69		Stenrad av 0,15-0,45 m stora stenar. Kan möjligen utgöra grund till en enklare träbyggnad.
16	{kontext}	1,11			Grått sandigt lager under och väster om stenrad/ syll.
17	{kontext}	1,28	1,18		Grått sandigt lager norr on stenrad/syll. Verkar dock vara samma lager som L16 då varken innehåll, struktur eller färg skiljer sig åt.
18	{kontext}	5,62	0,65	0,15	Sten 0,5-0,2m stora. Del av en byggnads södra husvägg. Stenen låg inte i synligt bruk. Förmodligen den övre delen av en kraftigare mur.
19	{kontext}	2,03	1,31	1,2	Husmuren som den var framrensad vid undersökningen.
20	{kontext}	0,48	0,18		

Knr	Kontext	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/höjd	Beskrivning
					Änden på öppningen/nischen. I botten låg flera flata stenar och det var tydliga spår efter att väggarna i öppningen varit putsade med kalkbruk. Skarven mellan väggarna och botten hade också tydliga spår av att ha varit putsade. Det fanns inga spår efter sot på varken väggarna eller i taket på öppningen. Inte heller några andra spår efter vad öppningen kunnat användas till. När man lös in i öppningen fick man uppfattningen att det var en brant knyck från insidan och ut. Då öppningen var så smal i denna ände gick det inte att tömma hela gången från detta håll.

Bilaga 3. Fyndlista

KLM 47 040

Fnr	Fyndtyp	Material	Benämning	Antal	Längd (mm)	Bredd (mm)	Tjocklek (mm)	Vikt (g)	Anmärkning	Fyndstatus
1	Ben	Ben	Avfall					1 112,8	Bkabdat materual mwd djurben.	Kasserat
2	Ben	Ben	Djurben	8				0,3	Fiskben.	Kasserat
3	Ben	Ben	Djurben					63,9	Obräbda djueben. Delvis fragmenterat.	
4	Keramik	Keramik	Föremål	10				35,4	Porslunsfragment. Förefaller vara mest fat	Kasserat
5	Keramik	Keramik	Kärl	2				15,2	Fragment av blomkruka?	Kasserat
6	Glas	Glas		6				42,1	Glas, både färgat och ofärgat. Buteljglas.	Kasserat
7	Keramik	Keramik	Kärl	2				35,5	Äldre keramik. Yngre rödrosa. Del av fat.	
8	Bränd lera	Lera	Tegel	1	53,12	38,66	47,55	56,4	Formtegel.	
9	Ben	Ben		5				6,9	Humantänder. Löständer.	Kasserat
10	Ben	Ben	Djurben	6				59,9	Blandat material djuren.	Kasserat
11	Järn	Järn	Föremål	4				67,7	Blandade järnföremål. Nyckel, spik, nit.	Kasserat
12	Övrig metall	Metall		1	13,57	13,47	6,37	1,8	Knapp med geimetriskr mönster. Troligen 1900-tal.	
13	Glas	Glas						20,3	Blandat glas, ofärgad och färgat. Mest planglas.	Kasserat
14	Glas	Glas	Föremål	3				48,3	Delar av buteljbottnar.	Kasserat
15	Keramik	Keramik	Kärl	4				7,8	Bitar av porslin. Fat.	Kasserat
16	Keramik	Keramik	Kärl	4				188,2	Yngre rödrosa. Varierande dekor. Skärvor.	
17	Ben	Ben	Djurben					246,5	Samling av olika djuren. Avfall.	Kasserat
18	Ben	Ben	Djurben					122	Djuren. Slaktspår.	Kasserat
19	Glas	Glas	Kärl	4				12	Blandade glasfragment. Butelj och planglas.	Kasserat
20	Keramik	Keramik	Kärl	1	34,93	35,54	8,36	8,6	Stengods med dekor. Skärpa.	
21	Keramik	Keramik	Kärl	4				25,9	Yngre rödgods. Skärvor.	
22	Slagg	Slagg	Slagg	1	38,59	28,55	17,6	15,5	En bit slagg. Glaserad.	Kasserat
23	Ben	Ben	Djurben					283,4	Ogrundade djuren. Avfall.	Kasserat
24	Ben	Ben	Djurben					386,6	Obrända djurben. Avfall.	Kasserat
25	Järn	Järn	Föremål	4				35,5	Div. Järnföremål. Spik/ nitar.	Kasserat
26	Keramik	Keramik		2				43,1	Skärvor av yngre rödgods.	Kasserat
27	Glas	Glas	Kärl					67,4	Blandat glasmaterial. Butelj och planeras.	Kasserat
28	Keramik	Keramik	Kärl	2				4,2	Porslibsskärvor.	Kasserat

KLM 47 040

Fnr	Fyndtyp	Material	Benämning	Antal	Längd (mm)	Bredd (mm)	Tjocklek (mm)	Vikt (g)	Anmärkning	Fyndstatus
29	Keramik	Keramik	Kärl	3				52,3	Stengods, typ höganäskrus.	
30	Glas	Glas	Kärl	1	39,53	36,98	6,91	17,3	Glasstämpel på kärl.	
31	Glas	Glas	Kärl						Glasdigill som suttit på flaska. Enligt Sven Kask, hembygdsforskare från Vimmerby, kan den dateras till 1600-tal.	
32	Annat								Blandat fyndmaterial av järn, tegel, kalkbruk, djuren, glas, fönsterkitt, porslin mm	Kasserat
33	Ben	Ben	Djurben	4				26,5	Obrända djurben.	Kasserat
34	Keramik	Lera		1	27,41	26,11	19,22	9	Tegel. Fragment av .	Kasserat
35	Ben	Ben	Djurben	10				123,4	Blandade djuren.	
36	Keramik	Keramik	Kärl	3				6,9	Keramikskärvor av yngre datum.	Kasserat
37	Järn	Järn	Nit	1	35,68	29	76,5	16,3	Nithuvud.	Kasserat
38	Ben	Ben	Djurben	5				93,3	Blandat djurbensmaterial.	Kasserat

Bilaga 4. Fotolista digitala bilder

Fotolista digitala bilder

Landskap: Småland
Socken: Mönsterås
Fastighet: Kronobäcks klosterruin

2025
DU 532

Nr	Motiv	Från	Datum
1	Rensning av schakt.	NV	2025-09-16
2	Rensning av schakt.	SV	2025-09-16
3	Rensning av schakt.	V	2025-09-16
4	Östra delen av schakt 1.	S	2025-09-16
5	Östra delen av schakt 1.	Ö	2025-09-16
6	Östra delen av schakt 1.	S	2025-09-17
7	Störning i schakt. Stående betongrör och igenfyllt dike.		2025-09-17
8	A7 stenpackning.	V	2025-09-17
9	Arbetsbild.	S	2025-09-17
10	A11 stenpackning.	N	2025-09-18
11	Vägghörn	Ö	2025-09-18
12	Vägg i väster.	V	2025-09-18
13	Öppning i mur.	SV	2025-09-18
14	Väggprofil	S	2025-09-18
15	Igentäckning av öppning.	SV	2025-09-18
16	Avtorvning av område 1	Ö	2025-09-17
17	Avtorvning av område 1	NNO	2025-09-18
18	Undersökning av omr 1	Ö	2025-09-18
19	Undersökning av omr 1	N	2025-09-18
20	Undersökning av område 1	V	2025-09-18
21	Lager A3, grått sandigt lager tolkades som raseringslager	Ö	2025-09-18
22	Lager A3, grått sandigt lager som fanns över hela ytan.	S	2025-09-18
23	Nischens öppning syntes snart.	S	2025-09-18
24	Det gråa lagret, A3 syntes över hela ytan.	Ö	2025-09-18
25	Yttermurens vägg	SSO	2025-09-18
26	Stundtals var det trångt i det lilla schaktet	Ö	2025-09-18
27	Alla ville ha en del av ytan	Ö	2025-09-18
28	Trångt i schaktet. Ola Kylberg på besök i bakgrunden	Ö	2025-09-18
29	Ett hårt packat "kalkbrukslager", A8 intill murväggen	S	2025-09-18
30	Lager A8 till höger i bild och en mindre stenpackning i den vänstra.	Ö	2025-09-18
31	Rinsning av nischen	S	2025-09-19
32	Rensning av nisch och borttagande av kalkbrukslager, A8	S	2025-09-19
33	Foto in i nischen	S	2025-09-19
34	Foto in i nischen	S	2025-09-19
35	Nischens öppning var ca 0,7 m hög	S	2025-09-19
36	Den västra deln av källarväggen.	V	2025-09-19

Du532_001.jpg

Du532_002.jpg

Du532_003.jpg

Du532_004.jpg

Du532_005.jpg

Du532_006.jpg

Du532_007.jpg

Du532_008.jpg

Du532_009.jpg

Du532_10.jpg

Du532_11.jpg

Du532_14.jpg

Du532_15.jpg

Du532_16.jpg

Du532_17.jpg

Du532_18.jpg

Du532_19.jpg

Du532_20.jpg

Du532_21.jpg

Du532_22.jpg

Du532_23.jpg

Du532_24.jpg

Du532_25.jpg

Du532_26.jpg

Du532_27.jpg

Du532_28.jpg

Du532_29.jpg

Du532_30.jpg

Du532_31.jpg

Du532_32.jpg

Du532_33.jpg

Du532_34.jpg

Du532_35.jpg

Du532_36.jpg

Du532_37.jpg

Du532_38.jpg

ARKEOBOTANISK ANALYS

Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult
Rapport 2026

Beställare: Musiearkeologi sydost **Plats:** Kronobäcks klosterruin, Mönsterås, Kalmar län

Inledning

Den arkeobotaniska analysen omfattade tre jordprover från Kronobäcks klosterruin.

Metod

Proverna våtsiktades i vatten och det använda sållet hade en maskstorlek av 0,2 millimeter. Identifieringen gjordes med hjälp av mikroskop med 4 till 600 gångers förstoring samt referenslitteratur och referenssamling (Berggren 1969 & 1981; Jacomet 2006; Mork 1946; Schweingruber 1978, 1990; www.woodanatomy.ch).

Resultat

A 38 PM 2 Ruta A2

I provet hittades en hel del bröd-/kubbvete i förkolnat skick (figur 1). Kärnorna var små och liknar mest kubbvete men en helt säker bestämning lät sig inte göras. Säden var väl rensad och klar för konsumtion.

I övrigt innehöll provet träkol från ask, björk, hassel, tall och gran (figur 1).

A 7 PM 3 Schakt 2

Provet innehöll mycket träkol från gran och tall. Det fanns även oförkolnade trärester från gran och tall samt tallbark.

Det fanns även en del oförkolnade ruderatväxter som svinmålla, trampört, revormstörel, gråbo, brännässla, snärjmåra, lomme och vitplister. Det går inte med säkerhet säga om de växt som ogräs i odlingar eller på allmänt störd och näringsrik mark som gårdsplaner, vägrenar eller liknande.

I provet fanns även en del fiskfjäll och fiskben från bland annat abborre, gädda och obestämd karpfisk vilka tolkades som hushållsavfall. Ytterligare fynd var spillning efter får/get.

A 11 PM 6 Ruta A 2

Provet innehöll mycket och stora bitar träkol från björk. Det fanns även gott om tunna kvistar från björk. Flera av de större kolbitarna hade spår efter insekts- och svampangrepp vilket visar på att det var död ved som brunnit.

	Provnummer	2	6	6
Odlade grödor	Bröd-/kubbvete (förkolnade)	52		
Åkerogräs (oförkolnade)	Svinmålla	100+		
	Snärjmåra	47		
	Revormstörel	5		
	Gråbo	2		
	Trampört	15		
	Vitplister	3		
	Lomme	19		
	Brännässla	12		
Övrigt	Fiskben		++	
	Fiskfjäll		+++	
	Benfragment		+	
Träkol	Ask	+		
	Björk	+++		+++
	Hassel	++	++	
	Gran	++	+++	
	Tall	++		
	Tallbark		+++	
	Kolfragment	+	++	+
	Glasfragment	1		
	Slagg			+

Figur 1. Innehållet i de analyserade proverna. (+) ringa förekomst, + enstaka bitar, ++ god förekomst, +++ riklig förekomst.

Referenser

Litteratur

Berggren, G. 1969. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 2: Cyperaceae. Swedish natural Science Research Council. Stockholm.

Berggren, G. 1981. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 3: Salicaceae–Cruciferae. Swedish

Museum of natural History. Stockholm.

Heimdahl, J. 2009. Bolmörtens roll i magi och medicin under den svenska förhistorien och medeltiden. *Fornvännen 2009*. Vol. 104, pp. 112–128.

Jacomet, S. 2006. Identification of cereal remains from archaeological sites. Archaeobotany Lab, IPAS, Basel University. Opublicerat kompendium. Mork, E. 1946. *Vedanatomi*.

Mork, E. 1946. *Vedanatomi*.

Schweingruber, F. H. 1978. *Microscopic Wood Anatomy*. Structural variability of stems and twiggs in recent and subfossil woods from Central Europe. Zug. Switzerland.

Digitala källor

Digital plant atlas
University of Groningen
Deutsches Archäologisches Institut
https://www.plantatlas.eu

Wood anatomy of Central European species
www.woodanatomy.ch

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se